

Ενότητα 4 Εμένα με νοιάζει ...

Στάση βροχοσταλίδων

Γενική προσδιορι- στική

Ο πρόεδρος της κοινότητας εγκαινίασε την έκθεση φωτογραφίας.
Οι βιτρίνες των καταστημάτων είναι στολισμένες.

Οι παραπάνω λέξεις που είναι γραμμένες με έντονα μαύρα γράμματα είναι ουσιαστικά σε πτώση γενική που χρησιμοποιούνται για να συμπληρώσουν και να προσδιορίσουν άλλα ουσιαστικά μέσα στην πρόταση και συγκεκριμένα τα ουσιαστικά που προηγούνται. Γι' αυτόν το λόγο η γενική αυτή λέγεται γενική προσδιοριστική.

Τα παιδιά μαθαίνουν	να ανακυκλώνουν	το χαρτί.
	↓	↓
Τα παιδιά μαθαίνουν για	την ανακύκλωση	του χαρτιού.

Αρσενικά προπαροξύτονα σε -ος

Ο έμπορος ανέβασε την τιμή των προϊόντων.

Τα κέρδη του εμπόρου είναι πολλά.

Τα παιδιά ακούν τον αντίλαλο της φωνής τους.

Ενικός αριθμός				
Όνομ.	ο	έμπορος	ο	αντίλαλος
Γεν.	του	εμπόρου	τους	αντίλαλου
Αιτ.	τον	έμπορο	τον	αντίλαλο
Κλητ.	-	έμπορε	-	αντίλαλε
Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.	οι	έμποροι	οι	αντίλαλοι
Γεν.	των	εμπόρων	των	αντίλαλων
Αιτ.	τους	εμπόρους	τους	αντίλαλους
Κλητ.	-	έμποροι	-	αντίλαλοι

Τα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος (δηλαδή αυτά που τονίζονται στην προπαρολήγουσα) κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη γενική ενικού και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού.

π.χ. ο έμπορος – του εμπόρου

οι έμποροι – των εμπόρων – τους εμπόρους

Προσοχή!!!

Δεν κατεβάζουν τον τόνο και τον διατηρούν στην παραλήγουσα τα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος που είναι σύνθετες ή πολυσύλλαβες λέξεις καθώς και τα κύρια ονόματα.

π.χ. ο αντίλαλος – του αντίλαλου

ο Αποστολόπουλος – του Αποστολόπουλου

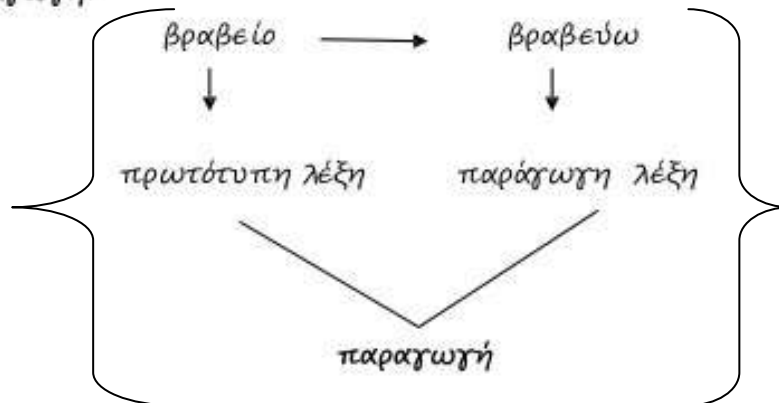

Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)

Ρήματα παράγωγα από ονόματα

Πολλές από τις λέξεις που χρησιμοποιούμε στο λόγο μας παράγονται, δηλαδή σχηματίζονται, από άλλες λέξεις. Έτσι, όταν μια λέξη γίνεται από μια άλλη, έχουμε παραγωγή.

π.χ.

Η πρώτη λέξη από τη οποία παράχεται μια άλλη νέα λέξη λέγεται πρωτότυπη (π.χ. βραβείο) και η λέξη που παράχεται από την πρωτότυπη λέξη λέγεται παράγωγη (π.χ. βραβεύω).

Ρήματα παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα). Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα τελειώνουν σε :

- εύω π.χ. κλαδί - κλαδεύω
- ώνω π.χ. κρύος - κρυώνω
- ίζω π.χ. χτένα - χτενίζω
- ιάζω π.χ. γκρίνια - γκρινιάζω
- ύνω π.χ. οξύς - οξύνω
- άζω π.χ. πηγή - πηγάζω

π.χ.

ΟΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΣΕ -Ι

Τα ουδέτερα ουσιαστικά που τελειώνουν σε -ι γράφονται με ι.

Εξαιρούνται το βράδυ, το οξύ, το δάκρυ, το στάχυ, το δόρυ, το δίχτυ και κλίνονται ως εξής:

Ενικός αριθμός				
ονομαστική	το βράδυ	το δάκρυ	το δόρυ	το δίχτυ
γενική	του βραδιού	του δακρύου	του δόρατος	του δίχτυου
αιτιατική	το βράδυ	το δάκρυ	το δόρυ	το δίχτυ
κλητική	- βράδυ	- δάκρυ	- δόρυ	- δίχτυ
Πληθυντικός αριθμός				
ονομαστική	τα βράδια	τα δάκρυα	τα δόρατα	τα δίχτυα
γενική	των βραδιών	των δακρύων	των δοράτων	των δίχτυων
αιτιατική	τα βράδια	τα δάκρυα	τα δόρατα	τα δίχτυα
κλητική	- βράδια	- δάκρυα	- δόρατα	- δίχτυα

Ενικός αριθμός		
ονομαστική	το στάχυ	το οξύ
γενική	του σταχυού	του οξέως
αιτιατική	το στάχυ	το οξύ
κλητική	- στάχυ	- οξύ
Πληθυντικός αριθμός		
ονομαστική	τα στάχυα	τα οξέα
γενική	των σταχυών	των οξέων
αιτιατική	τα στάχυα	τα οξέα
κλητική	- στάχυα	- οξέα

	ενικός αριθμός						πληθυντικός αριθμός					
	3 ^ο πρόσωπο						3 ^ο πρόσωπο					
	δυνατοί			αδύνατοι			δυνατοί			αδύνατοι		
ονομ.	αυτός	αυτή	αυτό	τος	τη	το	αυτοί	αυτές	αυτά	τοι	τες	τα
γεν.	αυτού	αυτής	αυτού	του	της	του	αυτών	αυτών	αυτών	τους	τους	τους
αιτ.	αυτόν	αυτή(ν)	αυτό	τον	τη(ν)	το	αυτούς	αυτές	αυτά	τους	τις τες	τα
κλητ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Οι προσωπικές αντωνυμίες σχηματίζουν δύο τύπους τους δυνατούς και τους αδύνατους.

Οι δυνατοί τύποι έχουν δύο ή τρεις συλλαβές και συνηθίζονται όταν βρίσκονται μόνοι τους στο λόγο ή όταν θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να ξεχωρίσουμε κάτι από κάτι άλλο.

π.χ. Ποιον θέλεις; - **Εσένα**,
Να φύγει **αυτός**, όχι εγώ.

Οι αδύνατοι τύποι είναι μονοσύλλαβοι, δεν τονίζονται και χρησιμοποιούνται όταν δε θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να ξεχωρίσουμε κάτι από κάτι άλλο.

π.χ. **Με** πήρε τηλέφωνο.
Του είπα ότι πήρες.
Σου τηλεφώνησε;

Ο αδύνατος τύπος τις μπαίνει πριν από το ρήμα, ενώ ο αδύνατος τύπος τες μπαίνει μετά το ρήμα.

π.χ. **Τις** βλέπω να έρχονται.
Φώναξέ τες να έρθουν.

Διάκριση α δύναμων τύπων προσωπικών α-
ντωνυμιών
και οριστικού άρθρου

Τον είδα χτες μαζί με τον αδερφό του.
Να το βάλεις κάτω από το τραπέζι.

Στις παραπάνω προτάσεις οι λέξεις τον και το που βρίσκονται πριν από τα ουσιαστικά αδερφό και τραπέζι είναι άρθρα. Οι ίδιες λέξεις που βρίσκονται μέσα στην πρόταση είναι κι αυτές άρθρα;

Όχι, οι λέξεις τον και το που βρίσκονται πριν από τα ρήματα είδα και βάλεις δεν είναι άρθρα αλλά αντωνυμίες.

Συγκεκριμένα, οι λέξεις το, του, τον, τη(ν), της, τις, τους, τα μπορεί να είναι οριστικά άρθρα αλλά και αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών. Για να τα ξεχωρίσουμε, αρκεί να θυμόμαστε ότι τα άρθρα μπαίνουν μπροστά από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα), ενώ οι αντωνυμίες μπαίνουν μπροστά ή ύστερα από ρήματα.

Τον (=αυτόν) είδα χτες μαζί με τον αδερφό του.
Να το (=αυτό) βάλεις κάτω από το τραπέζι.

Τα άρθρα μπαίνουν μπροστά από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) ενώ οι αντωνυμίες μπαίνουν μπροστά ή ύστερα από ρήματα.

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών για να μην επαναλαμβάνουμε ένα όνομα που έχουμε επι ή έχουμε γράψει προηγουμένως.

π.χ. Το απόγευμα συνάντησα τους φίλους του αδερφού μου.
Όταν έρθουν στην πόλη μας θα τους καλέσω στο πάρτι μου.

Απλές και Σύνθετες προτάσεις

Τα παιδιά παίζουν κρυφτό. (απλή πρόταση)

Η Ελένη είναι ευγενική. (απλή πρόταση)

Οι δύο παραπάνω προτάσεις λέγονται απλές. Απλή είναι η πρόταση που έχει:

- μόνο ένα ρήμα
π.χ. Παίζουν.
Είναι.
- ένα ρήμα και το υποκείμενό του
π.χ. Τα παιδιά παίζουν.
- ένα ρήμα, το υποκείμενό του και το αντικείμενό του
π.χ. Τα παιδιά παίζουν κρυφτό.
- ένα ρήμα, το υποκείμενό του και το κατηγορούμενο
π.χ. Η Ελένη είναι ευγενική.

Τα παιδιά και οι φίλοι τους παίζουν κρυφτό.

Τα παιδιά παίζουν κρυφτό και κυνηγητό.

Η Ελένη είναι ευγενική και χαμογελαστή.

Οι παραπάνω προτάσεις λέγονται σύνθετες. Σύνθετη είναι η πρόταση που έχει:

- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα υποκείμενα
π.χ. Τα παιδιά και οι φίλοι τους παίζουν κρυφτό.
- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα αντικείμενα
π.χ. Τα παιδιά παίζουν κρυφτό και κυνηγητό.
- ένα ρήμα και περισσότερα από ένα κατηγορούμενα
π.χ. Η Ελένη είναι ευγενική και χαμογελαστή.

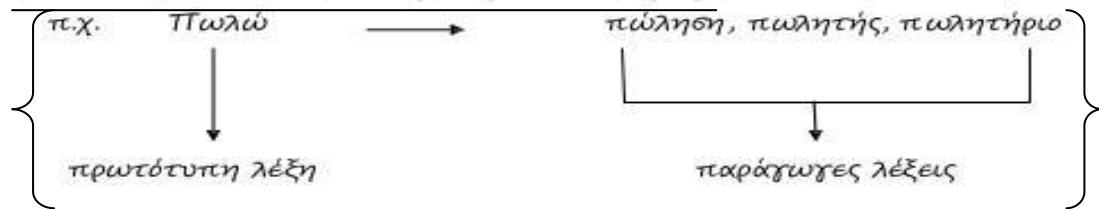
Στις σύνθετες προτάσεις τα υποκείμενα, τα αντικείμενα ή τα κατηγορούμενα που είναι περισσότερα από ένα χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα ή συνδέονται με το σύνδεσμο και.

Σκουπίδια στη θάλασσα

Παράγωγη και σύνθεση λέξεων

Η παράγωγη και η σύνθεση λέξεων είναι δύο τρόποι με τους οποίους σχηματίζονται πάρα πολλές λέξεις.

Παράγωγη έχουμε όταν μια λέξη σχηματίζεται από μια άλλη λέξη, την πρωτότυπη. Η καινούρια λέξη λέγεται παράγωγη.

Σύνθεση έχουμε όταν μια λέξη σχηματίζεται από δύο άλλες λέξεις με ένωση. Η καινούρια λέξη λέγεται σύνθετη, ενώ οι άλλες δύο από τις οποίες σχηματίζεται λέγονται συνθετικά.

